

kes levélben, nem a másoknak humánusan szerzett örömeiben, hanem „szívük egyszerűségében” érezték a legfőbb, az igazi karácsonyi hangulatot: a megszabadított lélek eleven szárnyalását. De ehhez az igazi átéréshez nehéz előkészület kell. Le kell győzni az elrejtett, titkos gögőt és leborulni a gyóntatószék előtt. Az ész fegyvereit lerakni a fölséges Isten titka előtt.

S hinni, mint a három király hitte, hogy az a szegényes jászolban fekvő, közönségesnek látszó kisdéd: az Isten egyszerűlt fia.

Lám, ilyen hatalmas gondolatok törnek elő az advent csendes, hajnali gyertyafényes hangulatából. S nekünk, az egyszerű lelkeknek jól esik ez a egyszerű egyszerűség. Mert az Istennek üdvösséges gondolatait és szent kegyelmét szívjuk magunkba belőle.

(—)

A stóla körül.

Hallgatni arany — néha, de nem mindig. A stóláról beszélni kell, mert igazán kiáltóan szükség van a rendezésére.

Mindjárt azt mondhatná valaki, de hiszen ezt minden hitközség intézte el a maga keblében, minek ezt papírra vetni és kivinni a nyilvánosságra? Hanem aki ismeri a stóla rendezés nehézségét, a híveknek makacs ellenállását, az belátja, hogy ezt hitközségeink elintézni merő lehetetlenség és a plébánosnak ilyesmit kezdeni, indítványozni kész v e s z e d e l e m m e l — majd azt írtam, életveszedelemmel jár. Ezt csak egy általános, az egész egyházmegyére kiterjedő püspöki rendelékkel és orvosolhatja. Természetesen nem úgy kell ezt érteni, hogy tehát az a püspöki rendelet az egész egyházmegyére egyöntetűen

állapítsa meg a stólatarifát — ámbátor ezt sem tartom éppen kihivetlennek! — hanem esperesi kerületenként a kerületi papság meghallgatásával püspöki rendelettel állapítsa meg a stóladíjakat. Az esperesi kerület határain belül ugyanis többé-kevésbé egyformák a viszonyok.

És hogy ne azt gondolja valaki: ahá, itt ismét arról a bizonyos papzsákról van szó, van szerencsém a következő ridég adatokat a nyilvánosság elé bocsájtani:

Meghalt a harmadik filiában Márton bá. Isten nyugosztalja szegényt!

Igaz, életében soha nem hozott képét, de hát: de mortuis nil nisi benne.

Delután koporsóbatétel.

„Áron, korán fogj be, mert messzecke van, csekély 6 km. Koporsóbatételre mennek négyen. A plébános, a kocsis és a két ló! (Gyöngébbek kedvéért, csak e két ló megy, a plébános és a kocsis a kocsin ülnek.) Öreg este van, mire hazaérnek.

Másnap temetés. Természetesen ismét négyen mennek. Temetés a háznál, a sir beszentelése, utána énekes nagy mise és libera. Az egész szertartás, ha siet a pap, eltart délig, ha nem siet, 1 óráig. Azt még be sem merem venni a számításba, hogy mi történik akkor, ha a gyászoló közönség nem gyűlt volna össze a halottas háznál. Mert hogy az alszei jó komát be kell várni, az magától értetődik.

Mindezekért pedig kap a plébános jó 4 kemény koronákat — ha a sarkára áll, de ha lágyszívű, egy koronát bizonyosan lealkudnak belőle. Legyünk merészek, tegyük föl, hogy mind a 4 koronát a markába olvassák — rézkrajeároknak. Ebből a káplán kap 66 krajeárt, marad a plébánosnak, a kocsisnak és a két lónak 1 frt. 34 kr.

A kocsis ebből megérdemel 34 krt. A két ló is csak megesszi 1 kor. árú szénát egy napra (egy delután — egy délelőtt — egy nap), marad a plébánosnak 1 azaz egy korona. Igen, de mivel az nap a misét a halottért mondotta, neki elmaradt egy olvasott miséje, ami megint egy korona. Aki egy kissé ért az

aritmetikához, könnyen kiszámíthatja a keresett ismeretlen, ami a papzsákba megy; az t. i. tessen 0.00 korna.

Csakugyan jó, ha annak a papzsáknak nincs feneké.

Ez a kis historia érdekes annak, aki olvassa, de nagyon szomorú, mert mindennapi, annak, aki végig éli.

Ezek alapján vagyok bátor kérdezni, valóban olyan sürgősen rendezendő ügy-e az a stóla? Talán majd felel a kérdésre az a várva-várt zsinat.

(*)

Hangok mélyebbről.

A Közművelődés 1909. évi 48. számában megjelent „Hangok a mélyből” című szomorú valóságok és keserőségek ismeretlen (előtünk talán nem) íróját az igazság nevében örömmel üdvözlöljük. Várva vártuk e hangokat, értjük a testvéri szótát!

Ideje már, hogy a segédlelkesek érdekében is szó essék akkor, amikor mindenki fizetésfölemelésért hallatja szavát. Ideje már, hogy a segédlelkesek is megkapják legalább azt a csekélyke fizetést, melyet számukra az általános egyházi és újabb állami törvények megszabnak. Illő, hogy a káplán is kikapja azt a sovány fizetést, melyre oly keservesen rádolgozik.

Sok baj van — igazán mondja cseikíró — e téren. A cikk végén fölvetett kérdéseiben rá is mutat az ütköző pontokra, melyek tisztázást, bölcs rendezést kívánnak, de nem szól egyről: a stóla jövedelem méltányos és igazságos fölosztásáról. Pedig itt is van nagy baj. Hiszen az még áldott állapot, ha a káplán végez minden temetést és sok helyen szokásos nagy szolgálatot, ha meg is kapja a törvényes illetéket, de hát, ahol ezt sem adják ki igazságosan?!

Világosabban szólók! Általános egyházi törvények szerint a segédlelkesnek minden napja szabad, intentiót végezheti.

Ha pedig a plébános lefoglalja, akkor köteles ezt megfizetni, visszatéríteni. Így van ez s így tanítják a papnevelő intézetekben.

lem ama tény, hogy maga a vallás eszméje összehozta azokat, akiknek a nagy főcél: Isten felé: együtt kell haladniuk.

Sylvester Ferenc dr. a kézdivásárhelyi főgimn. tanára nyitotta meg az ünnepélyt. Szabad előadása egyike volt azoknak, melyre szívesen gondol vissza minden más vallású is, aki jelen volt ott és a melynek minden szavával mégis a kath. vallás melegét, fényét mutatta be. A társadalom keletkezésének forrongásából kiemelkedni láttuk a hitet. Sylvester tanárnak az egyénisége is rokonszenves volt s így mindenképpen nyertünk vele.

Idegen szereplő volt ugyancsak Kézdivásárhely vidékéről a Sinkovich k. a. is, akik nálamnál hívatottabb bírálók a zenében, azoktól tudom, hogy ez a bájos kis úrilány bámulatos zenei érzéssel és technikával játszott. Viharos tapsokat kapott. Mindenki gyönyörködött benne és a játékában.

Azután Hackmüller k. a. énekelt Brassóból. Drezdában végzett operaénekesnő. Hallottam már világvárosok világhíres operaénekesnőit énekelni. Lehet, hogy alaposan műveletlen vagyok, de Isten bizony sokszor nem hallott egyebet a fülem hihetetlenül magas sikoltozásnál! Hát szép az? Nekem ugyan nem tetszik! Ez a vendéglány bezonyított nekem, hogy nem éppen ebben áll a művészet. Otászal énekelt a Hackmüller k. a., az is szép volt. Sőt ebben több volt a művészi. De én a

„Madár az erdőn” c. magyar dalára fogok emlékezni. Mintha egy májusi virágzó erdőben lettem volna. A különféle madarak ébredő, csatogó, csicseregő, zengő kis dalait hihetetlen könnyedséggel énekelte. Természetesen ebben jó része volt kísérőjének is, Tafflik k. a.-nak, akinek egész családja híres zenész Brassó vidékén.

Még egy értékes szereplőt kaptunk Brassóból. Dr. Fejér Istvánt. Türogtatón játszott. Teljes zenekar kísérte és a vármegyeház minden zeg-zugát betöltötte a kuruc idők gyönyörűséges dallama. Nem volt ott egyetlen ember, kinek szeme fel nem esillogott és lába nem verte a taktust. Szegény Fejér Pista alig győzte az ujrát.

Azután a helybeli áll. tanítóképző igazgatója szavalt, Pálmay Lenke. Esemény számba megy, mikor ő szerepel. Szász Károlynak „A hitetlen” c. költeményét szavaltta, de olyan megrázó drámai erővel, hogy lélegzet visszafojtva lesték a szavát s a teremben a legtöbb embernek könnyes volt a szeme.

Dr. Fogolyán Kristóf, Beör Kálmán és Zajzon Ferenc ref. főgimn. tanárok és Széll Kálmán dohánygy. tisztviselő zenekarvezetője következtek. Ők városunkban a zene kultiválói. Szeretjük őket — diszkrét, finom játékukért. Nekem jól esik ezeket az urakat látnom, mert zenei tudásukat nem hagyják parlagon. Műveik

a saját gyönyörűségükre és az intelligens közönség nemes szórakoztatására.

Ugy mondtam el a műsort, ahogy eszembe jutott. Az első és az utolsó számot Korák David és zenekara képezte. Ez a cigány egykor miénk volt. Aztán elment. Kinötte magát és egymásután nyerte el a cigány-versenyeken a díjat és érdemrendekkel megrakodva láttuk viszont. Elnyerte az első díjat, de meg is érdemelte. A magyar dal minden búbája belopózott a szívekbe, míg játszott a darabjait, melyekkel az országos versenyen első nyertes lett.

Gyönyörűséggel hallgatta mindenki s azt hiszem már ezért az egy számért is megbocsájtotta volna a kedves Manó baci (Fejér Manó a kanonok), hogy a rendező asszonynepek mind nyíltan ültök ezt a műsort, többet eszevegték, fecsegték, értekeztek háznál, mint a Linzi béke megkötésekor! Nő de végre igaza lett a kicsi káplánnak! Ő ugyanis kezdettől azt állította: bizz-toss, hogy sikerül az estély! Azóta se lehet vele beszélni! Így élünk Sepsiszentgyörgyön.

Éva.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházmegyénk érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

De mi történik az életben? Nagyon sok plébános a misédiját is stólának számítja s így a székelyföldön szokásos 6 koronás temetésből kap a káplán 1 K. 32 fillért a törvényes 2 K. 20 fillér helyett. Pedig az énekes mise díja a 6 K.-ból külön számítható (2 K. osztódik a miséző és kántor között) s a fennmaradt 4 K., a tulajdonképeni stóla újból osztódik a plébános és kántor, plébános és káplán között. Szóval az énekes mise díját mindig annak kell kapnia, ki végzi a misét.

Azért az 1 K. 32 fillért aztán a káplán 1) 2—3 kilométerre gyalogol kopsoróbatételre, 2) ugyanezt az utat megteszi a temetés alkalmával, 3) énekes misét mond.

Ez alatt pedig a plébános nyugodtan végzi énekes vagy olvasott miséjét. Így a káplán nagyon sokszor pénzszerző automatává válik, melybe beledob a plébános néhány garast s aztán ontja a pénzt. Bizony szomorú valóság ez!

S nem is hivatkozhatik a szerencsétlen káplán a törvényekre. Hamarosan megáfólják. „Igen, úgy tanulhatták, de a szürke teoria egészen más, mint az élet. Így volt ez régen is s ha nem tetszik, hát átmehet máshová.” Így felelnek. (Ez is megtörtént!)

Ha pedig egyszer elhalgattál, akkor már nyugodt. „Volenti non fit iniuria” mondogatják szemedbe.

Ez az egyik sérelmes pont, melyet orvosolni kell, de nem a zsinaton, mely talán később lesz, hanem hamarabb. En azt mondom, kérem kell s ez által is kérjük a Kegyelmes Püspök Urat, hogy legalább a stólaügyet körlevélben rendezni kegyeskedjék. Rendezze és pedig úgy, hogy az általános egyházi törvénynek föltétlenül, non obstante quacunquē consuetudine et abusu még a jövő 1910. év elejétől hatályt szerezzen. Ezt kívánhatjuk, ehhez jogunk van!

Ha mi szépen ezt ki nem vihettük, tegye meg igazságszeretettel Kegyelmes Atyánk. Erre szükség van, így tovább nem dolgozhatunk!

D.

Egy százalmas állami iskola.

Sokat dicsérik mostanában az állami iskolákat, különösen a csikmegyei újságok, mert hát hála Istennek itt van pár kath. iskola. Dr. Gaál Endre a minap a „Székelység“-ben azt írta (41. számban): „Az a törekvés, mely az elemi iskolák államostását célozza, az állam céljával egyező jogos és helyes munkásság, a melyre az állam csak akkor térre, ha a község vagy felekezeti kezében levő iskola a nevelés céljának nem felel meg.”

Tehát az állam csak akkor veheti át az iskolát, ha az nem felel meg a nevelés céljának.

És ezt az igazságot kérem leszégezni.

Mikor nem felel meg az iskola a nevelés céljának? Akkor, ha rossz az épülete s így a tanító valamint a tanulók egészségét veszélyezteti. Nem felel meg továbbá, ha az iskola-épület szűk s így kellő számú tanuló befogadására alkalmatlan és e miatt a község összes tanköteleseinek beiskolázása lehetetlen. Továbbá van joga az államnak beleavatkozni az iskola ügyébe, ha az iskolafentartó szegény s így nincs ereje kellő számú tanító alkalmazására vagy pedig megfelelő számú és tagas iskolák berendezésére, mert ez csak szaporítaná az irástudatlanok számát. Mőhánom sem kell, hogy mindezen esetekben az állam első kötelessége nem a feljebb államosítás — feltéve, hogy az iskola hazafias szellemű — hanem az iskola fentartójá-

nak segítése. Ez az első célja gr. Apponyi közoktatásügyi miniszternek is, s ezen alapra kellene helyezkednie minden kir. tanfelügyelőnek.

Azt vettem észre, hogy szívesen államosítanak ott is, hol nem kellene, az államosítás után pedig megelégedezik az állam azon kötelességéről, hogy az addig fennállott bajokon segítsenek.

Gyergyóremetén van egy híres állami iskola, mely a legutolsó egész Gyergyóban, valószínű az egész vármegyében. Itt tanerő van itten s mind e mellett 360 gyermek iskoláztatlan, a mi megfelel egy 2—2500 lakosú község tanköteleseinek. Kérdem, mi ennek az oka? Ennek oka először is az, hogy nincs kellő számú iskola. Hallottam, hogy a csiki tanfelügyelő dr. Balló István kilitásba helyezte még egy-két tanító kinevezését, de nincs iskola-helyiség s az egész községben nem lehet egy megfelelő épületet találni. Azt hiszem, hogy, ha katolikus iskolafentartóval volna dolga a kir. tanfelügyelő úrnak, mindjárt megfenyegetné s államosítaná. Szép dolog!

További oka annak, hogy Gyóremetén 360 tanköteles iskoláztatlan, az, hogy a meglévő 11 állami iskolai tanterem nagyon szűk, ugyanígy, hogy az állam legalább is két tanítót ingyen tart, mert a most beiskolázott növendékeket 9 tagás tanterem is befogadhatná. Valóság kedveért felhozom, hogy az egyik tanító pl. egész évben csak 30—35 gyermekkel foglalkozik, a másik 35—40-el stb.

Harmadik oka a sok beiskolázatlan mindennapi tankötelesek az előljáróság hanyagsága is, mely nem hajtja be a gyermekeket s így a tanítók szépt. 15-e helyett október közepén is csak azon jöreménnyel kezdek meg a tanítást, hogy, ha eddig nem hajtottak, tán ezután se fogják új gyermekkel megzavarni a tanítás menetét.

Most már felmerül a kérdés: kötelessége-e az államnak, miután átvette az iskolát, mindazon bajokon segíteni? Vagy csak addig volt ez baj, míg az iskola kath. jellegű volt? Hát miért vette át az állam vagy tíz évvel ezelőtt? De mindez, a bajoknak csak a kisebb része. Sokkal botrányosabbak az iskolaépületek maguk.

Itállónál alább valók, lakhatatlan cigánybódék. De erről majd a következő számban.

Legyen szabad kérdeznünk dr. Balló István kir. tanfelügyelő úrtól: miért nem csukta be az állami pajtákat?

Ha Ditrő felől az idegen bemej Gyóremete községébe, mindjárt a dombon meglátja az alszégi állami elemi iskolát impozánsalakjával. Régebben községháza volt, de az előljáróság kivonult belőle, nehogy e romladozó épület romjai alá kerüljön. Katolikus iskolának nem volt jó, de állami iskolának megfelelő „palota”. Mult évben ha esett az eső, a tanító ernyővel kezében tanított s a padok közt nem lehetett járni a sok víztől; tiszta időben pedig a nap gúnyosan mosolygott be a menyhözeten. Kívül a tapasz lehullott, mert a falak rothadtak, összenyomultak s nem bírták a tapaszt. Elég legyen ennyi darabos leírásul. A mult telen aztán mégis csak rávette magát a községi előljáróság s kitarozta az épületet úgy, hogy az most a község legcifrabb épülete, igazán szécsessziós. A fedelet kijavították helyen-helyen, azaz megtájkították. A falakat faszőlőkkel kívül-belül megtámasztották s a támaszokat a rőhádt falon át vaskapcsokkal összekötötték. Utálatos látvány az egész. Az ember azt hinné, hogy valami cigány lakik benne

s juh bőrt szárítgat a ház hiuján. Különben az épület telekkönyvíleg nem az államé, de azért mégis állami iskola: felismerhető a támaszok közé felszegeezett legújabb állami címerről.

Menjünk tovább a községben. A templom mellett van a központi iskola. Na, ez a legjobb iskola. Bár a többi is legalább ilyen volna. De ha a kath. iskola lenne ilyen, már régen államosították volna. Legalább eseréppel van fedve, ha vakolatlan faépület is, ha az alapja ki is akar omlani falai alól, ha rosszak is ablakai. Egyetlen dicsérete ez iskolának, hogy az ott működő négy tanítónak van tanítói szobája is. Sajnos azonban, hogy mind a négyen egyszerre nem férnek el benne, lévén az egész befalozott folyosó vég.

Még feljebb fekszik Gyóremetén a bernádi áll. el. iskola. Ez egy kifogadott tanterem magántelken s a házigazdával közös udvaron. Még ez a legegészségesebb terem. Körülbelül 2½ m. magas. Ebben is van különben haszon. Az ajtó felett levő állami címer felszegezéséhez nem kellett létra.

A remetei iskolák fénycs és az államosítás szegénye a csutakfalvi részben fekvő iskola. Öt négy tanító részére három rozoga, dűledező, lakhatatlan épület fogadtak ki tanteremnek. Kettő közülök szép udvaron van, de a harmadiknak még udvara sincs. De, hogy az épületek milyenek, azt leírni teljes lehetetlenség. Szabad kézzel az ember feléri a gerendát, körmével megpiszkálja s csak úgy hull a korhadt fa. Sőt egyiknek még az oldala is meglyukadt, kutyák jártak be rajta éjjel, nappal pedig gyermekek bujkáltak. Egészségtelen, dohos levegőjű viskók ezek, rondább épület nem létezik a községben ezeknél, még istállóban sem. Szegényletes állapotok. Ha kath. iskola volna, a tanfelügyelő eddig már régen bezáratta volna, de most ezt nem teszi. Sőt! E pajták közé felverték két póznát, rászegeztek egy deszkát s felírták színes betűkkel: állami elemi iskola. Az egyiknek pedig fedelzetéből zászlórúdat dugtak ki s arra felszegezték a legújabb állami iskola címet. S ez a címer a föld színétől lehet 2—3 m. magasságban. Ilyen állami iskola! Pfúj!

Van meg egy erkölcselenségre nevelő mizériája ez iskolának: nincs tisztességes árnyékszékük. S dr. Balló úr ezekről mind hallgat. Kérdjük, miért nem csukta be?

S még ezek után nem szégyenel dr. Balló úr a kath. iskolákra ráírni s államosításokat követelni! Ezek után még forrongásba akarja hozni a kath. községeket az ő államosító rögeszmejeivel! Úgy látszik, a doktor úr esorbát akar köszörölni, az állami iskolák nőivóját akarja felemelni úgy építkezési, mint erkölcsi tekintetben, s azért vetett szemet a ditrai s meg sok más, részint új, részint nagyon jó karban levő iskolákra. Ez mind szép, tanfelügyelő úr, csak látszik a lóláb is jökora patkóval, melynek rugasa szentegyházunk ellen irányul. Példa erre a tölgyesi államosítási kísérlet is. Itt is át akarja venni a kath. iskolát, pedig könnyebben fejleszthetné az ugyanott levő államit. Hát nekünk katolikusoknak a tanfelügyelő úr miatt meg iskolafentartási jogunkról is le kell mondanunk? Ez már mégis csak gyávaóság tőlünk, a tiszta kath. Csiktől, hogy minket egy ember, — hozzá még kath. kántori keyeuren felnőtt, kath. iskoláinkban nevelt, volt státusgimnáziumi tanár, egy hülsen katolikus — mindenünkből kifogasson.

Óva intem a kath. községeket, ne hagyják eszerben szentegyházunkat, ha van kellő erejük az iskola-fentartására. Mert az állam mindent ígér, de hogy nem mindent ad, azt a remetei példa mutatja.

Ajánlom tehát dr. Gaal Endre urnak, mint az igazság védőjének, hogy emelje fel szavát az erőszakos államosság ellen. Hisz ő kelt lapjában a megtámadott tanfelügyelő védelmére is s épen védő cikkében írta e szavakat: „Ott a hol az egyház, avagy a község a követelményeknek megfelelő iskolát tulsok anyagi megterhelés nélkül tart fenn, az állam nem törekszik az államosításra, mert ott a tanítás ügye biztosítva van”. (Székelység 42. sz.)

Keresztes.

Egy legnehezebb kérdés!

Kezdjük sablonosan. A Közművelődés 35-ik számában egy közlemény jelent meg. Címe: A paphiányról, sok, nagyon sok minden van benne. A legnehezebb kérdésekhez csak hozzászól, felveti azokat: így kellene, úgy kellene. Nagyon jók a kívánságok, szükséges azon óhajok megvalósítása. Egy kívánságát kivéve, az összeset aláírom, talán mások is sokan. De . . .

Mit teszen ez a de?! Ez részéről azt teszi, hogy ha valamit írok, a lelkeket öntöm abba bele, a mindennapi tapasztalat legkövetkeztetésében leszűrt eredményei mondatnak velem valamit, és bár a jelzett közlemény is véleményem szerint így született, eredménye a consulok részéről egy mosoly, jó, ha nem leszajnátság. Ez a sorsa minden jó közleménynek, és az azokban felvetett jó eszméknek.

Miért? Költséges passziók kielégítésére van elég pénz, de egy 100 koronás kérés teljesítése előtt bizottságot küldünk ki, hogy szükséges-e az, vagy nem. Más eset. Egy méltóságos úr mintegy 15000 kor. alapítványt szándékozott tenni három intézethez három részben. Egy leány és két fiú tanuljon rajta. Szép, dicséretre méltó. De ez a méltóságos úr kegyúr egy 16 km. távolságban fekvő filialisban, hol 4—500 hívó csak minden harmadik vasárnap részesül abban a kegyelemben, hogy szentmisét hallgathasson.

Félezer hívó el beekelve két felekezet közé, melyeknek helyben lakik a lelkeszük és szomjúhozza a vallás vigaszát. Vagyonuk is van 10—12000 korona.

Ha a méltóságos úr ehhez csatolja a 15000 koronát, néhány év múlva önmállóvá alakulhatott volna az a leányegyház.

Mekkora különbség a két eredmény között!

Egyfelől a három gyermek nevelése, kikből Isten a megmondhatója, vajjon a társadalom támaszai lesznek-e avagy a milliányi proletár között eltűnő újabb három proletár. Másfelől félezer hívó hitéletének fejlesztése, emelése és némileg biztosítása.

Szóval és írásban állították szembe a két tervet.

Hiába volt az írás, hiába a szóbeszéd. Győzött a fouri passzió. Mert passzió volt és semmi egyéb. A papnak szava pedig eltűrt, de meg nem hallgatott szó. Úgy járunk mi ezidett, úri körökben rendszeren kaposák vagyunk a fajdalom óráiban, egyébként nem kell a jelenlétünk, sem a tanácsunk!

De térjünk vissza tárgyunkhoz.

Ugyanez az eset ismétlődik meg majd nagy, igazán nagy kiadásban, ha a Fogarassy-alapítvány egy fölösleges, sőt mai viszonyok közt káros egyetlen felállítására fordítatnék, ahelyett, hogy azon bajok orvoslását segítené elő, melyeket az említett közlemény szótá tesz.

Gondoljunk csak ismét a méltóságos úr alapítványára. Abban a leányegyházban 400, a szomszédos községekben mintegy kétszáz hívó él. Közülök is 120 vannak egyik községben.

Gondjukat a jó Isten viseli. Megjegyzem, hogy nem hozzám tartoznak, de ha hozzám tartoznának is, sem viselhetném gondjukat. Ebben a nagy elhagyatottságban a protestáns pásztorral kereszteltetnek, kinek az áttétele a legkisebb gondja. Az iskola számára természetesen protestánsoknak írják ki őket s protestáns hitoktatásban részesülnek. Nem két fiú s egy leány vész el számunkra ilyenformán, hanem az idők folyamán megszámlálhatlan.

Háromszor tettem már lépést ez ügyben. Egyszer a paphiány, másodsor a fizetéshiány, végül a hívek csekély száma miatt, — nem találtam meghallgatásra. Nem rovom meg előjárómat. Indokolt mind a három válasz. De azért említem fel az esetet, hogy szembeállítsák a két ügy és kitessek, hogy mennyire égetőbb kérdés a katolicizmus jövőjére nézve, hogy a Fogarassy-féle alap, ne egyetemre, hanem a kiáltó bajok orvoslására fordítsák. Hiszen milyen embereket neveltünk a sok egyházi alapítványon középiskoláinkban és egyetemeken? Hívó és hitvalló férfit keveset, de mást sokat. Neveket minek említenék? Mindenki ismer saját körében néhányat.

Ilyen hiány nemcsak az én plébániám területén van, de van sok helyen. Minél több helyen van, annál szükségesebb, hogy az említett alap ezen hiányok fedezetére fordítsák. Hiszem, hogy a boldogult főpásztor akkor helyesen gondolkozott, vagy egy Pázmány volt ideája, de ha ma élne, bizonyára mindketten előbb itt segítenének és azután gondolnák egyetemre.

Az említett közlemény egy óhaját nem osztom. Egészítették ki 1600 kor.-ig a lelkesz fizetése. A míg ezen gondolkozott, Apponyi is egyet szenderedhetett volna. Nem hiszem, hogy még második kocscsa is több javadalommal nincsen ellátva. Egy négy elemi osztályt végzett falusi legény a csendőrségnél többre viszi. Hány állást lehetne felsorolni, a melyekben ügyszólva minden iskola nélkül ilyen fizetést élveznek. Míg a protestáns egyházak birtokában vannak a rengeteg dézsmakárpótlási összegnek és a három milliót káplánfizetés, esperesi jutalmazások 2400 kor. kezdő fizetésen alól szóba sem állnak senkivel.

Végül birtokok szerzését plébánosok számára nem ajánlom. Ha van jó, de a sokleköti a papot és állása kötelmei teljesítésétől vonja el. Ezek után K-i urnak, a közlemény írójának gratulálók.

Zajzoni.

H I R E K.

— **Püspök urnak** december hó 13-án hétfőn a reggeli vonattal Southy Gyula, ol-táregyesületi igazgató, lapunk felelős szerkesztője kíséretében Kolozsvárra utazott a f. hó 14-én tartott igazgató-tanácsi gyűlésre.

— **Új alesperes.** Oly örvendetesen fellelődt a hitelet a Zsil völgyében s annyira megszorodott a hívek száma az újonnan keletkezett közséubánya telepeken, hogy az új lelkész állomások szervezése és életbeleptetése fiatal erőit igényel, aki az egyházi, iskolai és társulati ügyeket tapintatos és erős kézzel vezesse. Ez indította J a n e s ó főesperest arra, hogy a főpászornál új alesperesi és tanfelügyelői állás szervezését javaslatba hozza és pedig B u d a y János petrozsényi plébános személyében; az új alesperes most járt itt, hogy a bizalmat megköszönje és esperesi működésére áldást kérjen.

— **Nyugalmozás.** A vallás- és közoktatásügyi minisztérium D a p n i k József nagyszabani róm. kath. népisk. tanítónak 1600 korona nyugalmdíjat utalványozott.

— **A IV. éves papnöveldek** 12-én az Irodalmi Iskola rendes gyűlésén beszámoltak a tavalyi nagygyűrnyé kirándulás tapasztalatairól. Meg kell emlékeznünk erről a beszámolórol, mert tág és nagyszerű perspektívát nyújtott a legfiatalabb generáció ambíciójáról, lelkes törekvéséről. A gyűlés keretében két szabadelődás, két ismeretetés, egy beszéd és egy — a három kirándulási nap történetét összefoglaló humoros felolvasás volt. A hitelviszketetkekről szabadelődást tartott B a l a s y Imre, az alkoholkérdésről S i m o n f y József. A tejszövetkezeteket ismertette P é t e r f y Béla, az állatbiztosítást K e s e r ű András. Az összefoglaló tárcát F e r e n e z Sándor olvasta. Az előadások a Nagygyűrnyé hallottak alapján mozgáltak olyan ügyesen és frappánsan összeállítva, hogy a főpásztor gyűlés végével lelkesülten jegyezte meg: lám, hiszen mennyi dolga lehet egy papnak — végkimerülésig dolgozhat. Gyűlésen jelen voltak Kegyelmes főpásztor, az elöljárók és dr. Szentiványi Róbert professzor.

— **Érdekes régészeti leletek** akadnak az erdélyi püspöki uradalom gyulafehérvári gazdaságjának a kertjében a beállítanbó falkolá-hoz szükséges földmégforgatás közben. Sok római mozaiktegla került felszínre kétféle változatban; továbbá egy művészies öntvénymintának a része, mely egy fogolyt meg egy katonának a sisakos fejét ábrázolja. Értékes főkép a sarkó, melyet egy Z e n o n nevű katonának a felesége állítottatott. A lelőhely és a vele szemben fekvő köztetető közt vezetett a régi római sírok utcája. C s e r n i Béla dr. múzeumőr a leletek színhelyen további szakzszerű kutatásokat folytat, amelyekhez az erdélyi püspök úr, ki maga is megjelent az ásási helyen és nagy érdeklődéssel megtekintette a napfényre jutott leleteket, a legszívesebben adta meg az engedélyt.

— **Régészeti közgyűlés.** Az alsófehérvármegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyesület december hó 18-án, szombaton délután 5 órakor tartja rendes közgyűlést Gyulafehérvár szab. kir. város tanácstermében. A tárgyszorozat kiemelkedő pontja: Z l a m á l Ágost emlékbeszéde Ujfalusi József dr. volt ügyvezető elnök felett. A titkári, múzeumőri és pénztári jelentéseken kívül lesz még elnök és két alelnök választása, a választmány és a bizottságok kiegészítése és az alapszabályok módosítása. A közgyűlésen az egyesület minden rendű tagjain kívül minden érdeklődőt, aki az egyesület kulturális és tudományos működését figyelemmel kíséri, szívesen és örömmel fogadnak.

— **Népszerű előadás.** A kath. legényegylet vasárnap tartotta meg első népszerű előadását. A közönség a régi megszokás alapján ezúttal is szép számmal gyülekezett. C s i b e r t e s Imre főgimn. tanár a köszön alkalmazásáról beszélt, kimutatva annak rendkívül hasznát és fontosságát. Az érdekes előadás nagy figyelemmel hallgatták, akiknek a komoly, tartalmas és tanulságos dolgok iránti érzékük meg nem romlott s akik nem a nagy kalap és festett ábrázat fítoztatása végett szoktak a népes összejövetelekre eljárni. J u h á s z J. Dereki Antalnak „Ripacs úr keservei” c. monológiájával mulattatta a közönséget. A monológban helyi vonatkozásai nélkül nagy derűséget keltek. Az előadás előtt és közben élvezetes cigányzene volt.

— **A Szeplőtelen Fogantatás ünnepét** Csiksomlyón is szokásos kegyelettel ünnepelték meg. A főgimn. ifjúsága a Mária-társulat jelvénye alatt testületileg vonult a kegytemplomba, hol K ö r ö d y Berárd atya szívének egész melegével méltatta a Szeplőtelenül fogantatott Isten-Anyát. A lelkes sz. beszéd után R e s János főgimn. vallástanárral ünnepélyes sz. misét mondott, mely alatt a Mária-társulat tagjai, —

kik testületileg járultak a sz. áldozáshoz, — a sz. áldozás előtt prézesükkel és M á r t o n István főgimn. tanárral együtt, megújították a felavatáskor tett azon ígéretet, hogy a bold. Szűznek mindenkor hű gyermekei lesznek. A többi ifjak s a hívek közül is sokan járultak az Úr asztalához s így megmutatták, hogyan kell az egyház ezen elsorangú ünnepét méltóképen megülni. Itt jegyezzük meg, hogy a Mária-társulat január II-ik vasárnapján, Jézus sz. neve ünnepén vallásos szineloadással egybekötött ünnepélyt rendez. Az előkészületek már nagyon folynak.

— **Immakulata-ünnep Rómában.** Kilenc napja készül az örök város a Boldogságos Szűz Mária szeplőtelen fogantatásának ünnepére. A napi munkától fáradt hívő lélek betér este a sok száz templom egyikébe pár percre betelni áhitattal, vágygal és igazi bűnbánattal arra a nagy napra. Minden este más dallamú Loretói litániában kérjük a Szent Szűzet: „Könyörögj érettünk!” Aztán a pap áldást ad, főlhárság egy szép Mária-ének . . . és újra csend . . . Mindenki visz magával áhitatot, buzgóságot, kegyelmet s a templom mégis telve van vele . . . Minden este ismétlődik ez . . . Ma december 8. . . . Reggel egy előkelő úr tér Krisztus valóságára, Mária fiai közé a Germanicum Hungaricum templomában . . . Az oltár pálmakkal, kollégiumi színi piros virágokkal s a virágok közt csillogó gyertyákkal ölt ünnepi színt. Ünnepi misét mond a Rector a legrágább fehér miseruhában s mindnyájan az Úr asztalához járulnak . . . Pihenni ment a nap is . . . szürkület . . . kigyúlnak a villanylámpák s minden úton egy-egy nagy palota, minden ablaka ki van világítva. Lámpionok csúngnek, ezerszínűek, az erkélyek feldíszítve sárga, fehér és kék mécsekkel, a Boldogságos Szűz utcai szobrai, képei fénylő koszorúval körülvéve . . . s a város ezreje megy a „Gesú”-ba. Ezer s ezer csillár ontja fényét, az egész templom ragyog s a főoltár fölött a Mária-szobrot, amint a holdra lép, az égen ezer fénylő csillag veszi körül s a szobor karját kinyújtva hív magához . . . Megszólal az orgona s a kar . . . jönnek a germanikusok . . . tizenöt éves . . . kezükben gyertya, kettősével mennek a főoltárhoz, utánuk két ifjú pap, a menet végén Segna kardinális fehér köpenyben, drágaköves süveggel . . . ruhája piros, mint a növendékpapoké . . . elhallgat az orgona . . . a hívővel teli templomban lélekzés se hallszik . . . már szól a csengő felénk hangja s áldást ad a Szentséggel a bihoros, aztán térdre roskad s remegő hangon imádkozza elő: „Dio sia benedetto . . . Benedetto il nome di Maria Vergine Madre. Benedetta la sua santa ed immacolata concezione.” A hívők mondják utána . . . a mély áhitat hallszik a hangokon . . . Vége az ünnepségnek s valami mintha odaléncolt volna a köhöz . . . mindenikünk imádkozik a Szűzhöz: szülő, testvér s jöttveőrt . . . alig tudjuk otthagyni a szeplőtelenül fogantatott menyét Anyánkat . . .

— **Ünnepély.** A nagyszabedényi szt. Orsolya-zárda f. hó 8-án kedves ünnepélynek volt szünelve. Azon alkalomból ugyanis, hogy Erdély nemesszivi Főpásztor a zárdát szép kivételül, olajfestményű nagy. arcképének kegyes aján-dékozásával kitüntetni méltóztatott: a már oly számos ízben tapasztalt és most ily alakban is egy nyilvánuló atyai jóssággal szemben táplált kifogyhatlan hálájának, az intézet apraja-nagyja megtartott leleplezési ünnepélyben iparkodott bár némi kifejezést adni. A sikerrel megkezdett ünnepség műsora a következő volt. 1.) Megnyitó; mondotta F o d o r Erzsébet 3 éves kepezdész jelöltő. 2.) Ouverture, zongorán előadták

W e r t á n Róza és S o l t i Böske bennlakó növendékek. 3.) „Vasárnap reggel” és „Az örömről” előadta az intézeti énekkar. 4.) Ünnepi beszéd; mondta T ö t h István, a zárdai iskolák igazgatója (Leleplezés.) 5.) „Éljen soká” és „Ecce Sacerdos”, előadta az intézeti énekkar. 6.) „Attaque des Ulans”, zongorán előadták: S o l t i Böske és T u r e s a F. Az igazgató ünnepi beszédében is kifejezésre jutott, mindnyájunk leg-hőbb kívánsága pedig ez maradt, hogy az Ég s a legkegyesebb Főpásztort kegyelmi bőségével elárasztva, buzgó faradozásainak gyümölcsét — Jézus képe szerinti — számos nyájában láthassa és arathassa.

— **Ifjúsági lapjaink.** Keves van és arra a kevesre is szemet vetettek a szabadkőműves páholy-testvérek, akiknek fáj, hogy ifjúságunk nevelése még mindig vallás erkölcsös és nem — erkölcselen. Nagy aknamunka van készülöben. Kötelességünk őrteni állani és az illetékes körök figyelmét fölhívni a közeledő veszedelmre. Kérve kér minket erre a X. 6380/1909. számú, legutóbbi circuláré is. A szabadkőműves „páholy munkákon” határozatba ment ugyanis egy vallástalan ifjúsági lap megindítása, melynek feladata volna a keresztény szellemű gyermek- és diáklapok „romboló” (?) hatását ellensúlyozni. Amint a kath. szellemű, eleven, kedves „Kis Pajtás” letörésére megindították a színtelen, vértelen, rideg szabadkőműves érdekeket szolgáló „Jó Pajtás” c. gyermeklapot — úgy most remélhetőleg még az ünnepekre meg fog indulni egy eddig még ismeretlen című diáklap, melynek hivatása lenne a páratlan gondossággal szerkesztett „Zászlónk” gárdájának megtizede-lése . . . Mi ösmerni fogjuk!! A „Zászlónk” az ifjúsági Mária Congregációk tiszta, vonzó lobogóját lengeti, s mint ilyen a keresztény magyar ifjúság öntudatos nevelésének egyik értékes tényezője. Körülbelül 30.000 példányban „metelyezi meg” évenként a diákságot olyképen, hogy mióta fennen lobog, azóta sürribben találhatók öntudatos katolikusok az egyetemen is, a kath. intelligencia sorában is. Ezt a két pompás ifjúsági lapot szeretnék a sötétben vakolók szerzte tépni. Tizenhárom szabadkőműves kolok szerzte tépni. Tizenhárom szabadkőműves magyar esküdött harcot a kongregációknak és lapjainak, mert „sötétséget” terjeszt (?) Kíváncsi vagyok arra a nagy szellemi faklyára, amit a vakolók akarnak meggyújtani. Én azt hiszem, szégyenletes humberg az egész, melynek — fiasok lesz a vége. Kath. ifj. lapjainkat úgysem érik utól, mert ezeket az ideális és önzetlen szeretet sugalmazza, míg a szabadkőműveseket az üzleti szemlebe bujtatott rut gyűlölet, a val-lás-erköles iránti és önző fenekedés a szeretet ellen. Szörnyen felismerik ezek az urak a gimnáziumi, vagy egyáltalában a keresztény magyar ifjúsági lelket, ha azt hiszik, hogy az gondolkodás nélkül rohami fog a „Dörmögő Dömötörök” és „Hörpentyű Sanyik” után még akkor is, ha azt erdélyi lapjaink majdnem kivétel nélkül (Még a Nagy-Küküllő is!), a szítan keresztül nem látva — ajánlják.

— **Egy katolikus tanító ünnepélése.** Mi természetesebb, mint az, hogy annak a neve helyet foglaljon a „Köznevelődés” hasábjain, aki 30 évet a nép szellemi, értelmi művelésében töltött el ritka szorgalommal, buzgósággal. Ez: T a m á s Imre. Tuszán községe november hó 27-én kellemes találkozó helye volt mind-azon följebbvalók-, kartársak-, barátok- és tanítványoknak, akik a szeretet, nagyrabecsülés s elismerés nemes érzelmeitől indítva gyüle-keztek össze a tanítói pályától megváló nép-szerű, munkás tanító köré. Akit lelkes szavak kíséretében üdvözöltek, magasztaltak. S vajjon miért? Annak az okát megadja röviden egy ép

ide talált mese: „A két ekevasról”. Két ekevasat hozott egy földbirtokos haza, az egyiket azonnal használták, a másikat ellettek és csak nyolc hónap után használták. De mily nagy a különbség, az első fényes volt, a második rozsdás. A rozsdás tehát azt kérde testvérpárjától: hogyan van az, hogy jóllehet egyszerre jöttünk e házba, mégis te fényes én pedig rozsdás vagyok. Tudod — felelé a fényes — én sokat dolgoztam és a dolog széppé tett. Ime az indító ok. Valóban ő sokat dolgozott s ezen folytonos munkálkodás közepette teste elgyöngült, mint-egy elaszott, de lelke ragyogóvá, fényessé lett, amely világság másoknak a lelkébe is beju-tott, sorakoztak tehát a fényforrás köszöntésére. T a m á s Imre részt vett mindennemű vallásos, hazafias és társadalmi tevékenységben. Az oltáregyesületi gyűléseken a szó legszorosabb értelmében „prédikált”, úgy, hogy egy ilyen alkalommal hallottam, amint egy jó öreg néni ke-ny nyilatkozott: „beh jó pap es lett vóna”. Annak a lelkipásztornak, ahol ő működött, so-hasem volt hiánya a minisztránsban, mert ő ezen tisztnek öregsege dacára is a legszíveseb-ben tett eleget. (Ifjú tanítók, ime a szép pelda!) Minden tekintetben a vallásos tanítónak ő a megsemmélyesítője volt, világító gyertya ember-társai számára. Ha ilyen lelkű tanítók vannak, átlamosíthatják az iskolát, kidobhatják onnan a keresztet (ami ugyan baj), de az ilyen nép-nevelő annál mélyebbre ülteti a vallásosságot a gyermekek szívébe. Ilyen gondolatok támadtak lelkemben, amikor T a m á s Imre tanító búcsút vesz a tanítói pályától, kérve a jó Istent, adjon hozzá hasonló tanítókat és részesítse azo-ka-t is hasonló ünnepeltetésben! — U. i. A száraz kápláni címet kiérdemelte magának!

— **Meránból írják:** A vendégek száma tizezren felül van; az idő nagyon kellemes. Bozenben nagy ünnepséggel avatták fel 8-ikán a fogadalmi Immaculata szobrot.

— **A cseléd-otthon Mária-Kongregáció-jának tagfelvétele Brassóban.** A sz. Ferenc-rendi nővérek vezetése alatt álló cseléd-otthon-nak folyó hó 12-én delután 4 órakor a zárda kápolnájában lélekemelő ünnepély volt, mert ennek kebelében alakult Mária-Kongregáció kis seregéhez újból 35 lelkes tag csatlakozott. Ez valóban a lelkek ünnepe volt a Krisztusi hitnek s a lángoló szeretetnek megnyilatkozásában. Csak a katakombák egyszerű, nemes lelkei ün-nepelhetek így. A papság vezetése mellett Má-ria-énekeket zengedezve vonultak be kettős sor-ban a felveendő tagok égő gyertyával kezükben a kápolnába. A kápolna zsufoltság megtelt kö-zönséggel. A litánia elvégzése után J e n á k y Ferenc káplán, a cseléd-otthon buzgó lelkiveze-tője lépett a szöszekre s könyekig megható lel-kes beszédben fejtette ki, miért lesznek kong-regánisták. Azért — úgymond, — hogy otthon hagyott édesanyjuk helyett a Szűz Anyában új anyát nyerjenek. Ezután megkezdődött a fei-avtás. M e i s e l plebános avatta fel az új ta-gokat. Végül egy atyának igazi mélységes, szí-vet, lelket átjáró szeretetével szólott az új ta-gokhoz, — kik közül egynek sem maradt a szeme szárazon — s felszólította, hogy a jó Szűz Anyához az élet minden kísértési között maradjanak hívek. Legyen a zárda valódi me-nedekhelyük, otthonuk, hol tanács és vigasztalás vár rájuk. Ez ünnep szolgáljon buzdításul azon 130 jelöltnek, kik szintén a kongregáció tagjai óhajtanak lenni. Régebben az anyák aggod-a-lommal hozták leányaikat Brassóba, — úgymond a plebános, — de most új érárt vagyunk hivatva teremteni, midőn minden anya leányát azon tu-:zatban bocsáthatja ide, hogy a cseléd-otthon vezetőségében igazi helyettesítőre talál. A Má-

ria-Kongregáció célja, hogy a székely lányok nevét becsültté és tiszteltté tegye, mint már a restauráció meg is kezdődött. Az új kongregánisták nevében C s á s z á r Róza székely leány köszönte meg szép szavakban a felvételt s vele együtt mindnyájan megígérték, hogy kongregánista nevékhöz méltók fognak lenni. Az a boldogító gondolat töltött el a végen: sok ilyen kongregánistát adjon a jó Isten! De midőn úgy a lelkivezetők, mint a jó nővéreknek, — köztük főképp M. Szilványának, — hálás köszönetet mondunk, hogy a jóra való székely lányokat ily szeretetteljesen karolják fel s ily helyes irányban vezetik, egyszersmind háromszéki, esíki és udvarhelyi kedves paptársainkhoz is van egy alázatos kérésünk: Ne mulasszák el figyelmeztetni a szülőket, hogy ha leányukat Brassóba küldik szolgálni, vagy a sz. Ferenczrendi nővéreknek, vagy a r. kath. plébánia hivatalban jelentkezzenek, hogy a cselédotthonba felvétesse nek. Mindnyájunk közösen érdeke és szent kötelessége ez!

— **Iv lámpa korongalakú szekkel.** Angliában egy új formájú ivlámpát szerkesztettek, amelynek a fenyv két szénkorong között képződik. Ezt a két korongot egy óramű mozgatja, úgy, hogy a köztük átugró fenyv a szénkorongok karimáját teljesen egyenletesen felemesztí. Az új lámpafaj sok előnye közül különösen hangsúlyozandó a lámpák rendkívüli kis mérete; így egy 10 ampéres lámpa hossza 40 cm. Ez a lámpa alkalmas szekkel lánvgival, vagy zárt fenyvvel egyaránt használható; világítási tartalmuk egy és ugyanazon szénpárral kétszer akkora, mint a hengeralakú szénrúdakkal ellátott lámpák égettartama.

— **Jubileumi Katalógust** adott ki e héten Kertész Pál ferfi és női divatárú üzlete Budapest Rákóczi-ut 40 sz. 15 éves fennállása emlékére. E közkedvelt ferfi és női divatruház az egész országban ismeretes, mert alig van helység, a hova Kertész Pál jó híre ne terjedt volna. A gyönyörűen kiállított katalógust mindenkinek, aki egy levelezőlapon kéri, ingyen küldi meg.

— **Tiszteit olvasóinknak** szolgálatot vélnünk tenni, ha az országban mindenütt híresnek ismert Külföldi Első Szóltólvány Telep-re, — tulajdonos C a s p a r i Frigyes, Medgyes, Nagyküküllő megye — hívjuk b. figyelmét, mely szóltótelep azokat is jól és lelkiismeretesen szolgálja ki, a kik a szóltófajok ismeretében semmi tapasztalattal nem bírnak s a cég jó hírneve szavattal arról, hogy általa mindenki teljes megelégedésére lesz kiszolgálva.

Erdély műemlékei.

(Folytatás.)

7. **Deés.** Római régiségek. Az Ágostonrendiek egykori temploma és kolostora, a szentferenczrendi templom és kolostor (1726—755). A ref. templom (XV. sz.). Templomkastély romjai, harang 1455. A Báthory-Rákóczy kastély (ma gimnázium). Emlékorony az óvárban, több várrom.

Alparét: templomrom.

Alsóhagyás: g. k. fatemplom 1675, feliratos harang.

Alsókásai: római castrum, gk. fatemplom 1754, kolostor romjai.

Alsókörtvélyes: gk. fatemplom 1797, harangjai 1621.

Alór: gk. fatemplom XVIII. sz.

Autos: gk. fatemplom, 1890.

Bezdéd: gk. fatemplom 1795.

Buzapezű: gk. fatemplom 1798.

Csáka: gk. fatemplom 1765.

Csatán: gk. fatemplom 1790.

Csokmány gk. fatemplom 1700.
Csömény: g. k. fatemplom két harangja 1700.

Dióspataka: gk. fatemplom 1720.

Dobrocsina: gk. fatemplom 1712.

Felsőkosály: gk. fatemplom 1750.

Hegyköz: régi harangok a gk. templomban.
Horgospatak: gk. monostortemplom 1765, feliratos harang.

Hosszamező: gk. fatemplom 1600, újítva feliratos harangjai 1700.

Kackó: ref. templom a régi romjain harangja 1781, gk. fatemplom.

Kálna: gk. fatemplom a XVIII. sz.

Kaplyon: Temploma a XVI. sz., megújítva 1791, régi szekrény. gk. fatemplom, Haller-fele kastély.

Keménye: gk. fatemplom.

Kishavas: gk. fatemplom feliratos harangjai 1795.

Kiskeresztes: gk. fatemplom, 1793, megújítva 1861.

Klic: gk. templom harangjai 1792.

Konkolyfalva: g. k. fatemplom harangjai 1760.

Kornisfalva: gk. fatemplom harangjai, régi bányászat nyomai.

Kozárvár: csücsives ref. templom, megújítva 1770, egyházi szerei, harangja 1773, gk. fatemplom 1730, várrom.

Ködmönös: gk. templom harangjai 1790.
Közfalva: gk. fatemplom.

Lemény: két gk. fatemplom 1600 és a másik a XVIII. sz.

Letka: gk. fatemplom 1600.

Magyarbogáta gk. fatemplom 1713.

Mánya: gk. fatemplom 1698 (!)

Mikeháza: gk. fatemplom 1719.

Monostorszeg: gk. fatemplom.
Nagykeresztes: gk. fatemplom újítva 1838,

harangja 1103 (?)

Nagymező: gk. fatemplom, újítva 1805, harang 1776.

Oláhfordóháza: templom harangja 1793, gk. fatemplom harangja 1784.

Pestes: gk. fatemplom és harangja 1740 körül.

Révkolostor: római emlékek, gk. kőtemplom, csücsives kapuk 1350, bazilika kolostor.

Semesnye: gk. fatemplom 1792.

Szelecske: gk. fatemplom 1680.

Szentbenedek: csücsives templom, feszület, Korniskastély, harangja 1717.

Szinnye: gk. fatemplom 1790.

Szováros: gk. templom 1701.

Szurduk: római bányahely, kastély.

Tormapataka: gk. fatemplom 1780.

Tótszállás: gk. fatemplom 1782.

Toplica: gk. fatemplom.

8. **Deésakna.** Templom 1751., gk. templomai 1708. és 1776. Csücsives ref. templom újítva 1375, szentségfülke 1543, kehely, harang.

Alsógyékényes: gk. fatemplom 1787.

Felsőgyékényes: gk. fatemplom, újítva 1818.

Nema: régi ref. templom (egykor a fejr-barátoké). ren. 1839., kehely 1768., harangok 1597., 1690., gk. kőtemplom XVIII. sz.

9. **Kapnikbánya.** Gk. templom 1770., tatárkö 1717.

10. **Magyarlapos.** Ref. templom egyházi szerei, harangjai a XVIII. sz., gk. fatemplom harangjai XVIII. sz., vára.

Boerfalva: gk. fatemplom 1751.

Disznópataka: gk. fatemplom 1720.

Dombhat: gk. templom harangja 1765.

Domokos: régi ref. templom, többször újítva, ezüst és óntárgyak, terítők, harang 1766.

Dragosfalva: gk. fatemplom 1786.

Trinkfalva: gk. fatemplom.

Gombás: gk. fatemplom régi harangjai.

Groppa: gk. fatemplom a XVIII. századból.

Guga: XVIII. századi gk. fatemplom.

Haragos: gk. fatemplom 1750.

Kishegy: gk. fatemplom a XVIII. sz.

Láposdebrek: gk. fatemplom 1701. és 1795.

Maeskemező: gk. fatemplom.

Petőréte: gk. fatemplom 1778.

Bohi: gk. fatemplom 1790.

Románfalva: régi vár falai. (?)

Szásza: gk. fatemplom.

Tordavilma: gk. fatemplom.

11. **Nászd.** Templom 1770.

Hordó: gk. fatemplom 1782.

Kisrebra: gk. fatemplom 1780.

Luska: gk. fatemplom 1500.

Magyarnemegye: gk. fatemplom.

Makód: gk. templom 1770.

Nagyrebra: gk. fatemplom.

Néposz: gk. fatemplom 1752.

Oláhnemegye: gk. fatemplom XVII. sz.

Pojeny: gk. fatemplom 1784.

Priszlop: gk. fatemplom 1600.

Romuli: mithraeum. gk. fatemplom 1768.

Runk: gk. fatemplom 1784.

Szálya: gk. fatemplom 1700.

Szaplány: gk. fatemplom.

Zagra: gk. fatemplom 1790.

(Folyt. köv.)

C S A R N O K.

A gyulafehérvári Német Várközség története.

Irta: **Dr. Cserni Béla.**

IX.

(Vége.)

Minthogy ezen folyamodvány szövege az akkori állapotokat, s történetünk egy kis részét igen világosan illusztrálja, célszerűnek tartom annak kivonatolását ide iktatni.

„53. sz. 1870. Legmélyebb hódolattal börtökörök az alázatosan alóírt várközségi előljáróság, bizonyos körülmények által kenyszerítve, közvetlenül Excellenciád magas kegyességéhez fordulni.

Az alázatosan alóírt községi hivatal börtökörök, támaszkodva azon tudatra, hogy az általa képviselt német várközség szóban és tetteben a magas kormány iránt taplált loyaltás, lankadatlan és változatlan szolgálatkészséggel az államnak mindig csak hasznára volt, s főképp az itteni elemi főtanoda részbeni segélyezése által hazánk kulturális céljait előre mozdította, igen sürgős és várközségünk beleletet érzékenyen érintő ügyben közvetlenül Excellenciádhoz esedezni.

Azon célból, hogy új lendületet és erőt nyerjen várközségünk, s ez által azon helyzetbe is jusson, hogy az említésbe hozott iskolának a mostani korszerűség megfelelőbb segélyezést nyujthasson, szándékozott a várközség az elmúlt 1869-ki év június havában az 1848-tól innen csak ideiglenes minőségben alkalmazott hivatalnokainak új megválasztását eszközölni, mely okból a helybeli városi tanáshoz fordult a várközségi azon kérésével, hogy a községi tisztújítás alkalmával a város részéről kiküldendő két tagú bizottság elnököljön.

A városi tanács azonban a helyett, hogy ezen igazságos kérésnek eleget tett volna, egy iratot küldött az alóírt várközség hivatalhoz, melynek tartalma szerint felosztatottnak tekintse magát a várközség és pénztárt tizenegy nap alatt adja át egy kiküldendő városi bizottságnak további kezelés végett, ellenkező esetben karhatalmat fog alkalmazni a város.

Ezen irat kibocsátása után néhány nap mulva csakugyan be is állított a várközségi pénztárkezelőséghez egy városi bizottság azon követeléssel, hogy az a várközségi pénztárt adja át.

Ezen hallatlan követelésnek természetesen nem tett eleget a pénztár kezelőse, a várközség pedig felfolyamodványt a m. k. kormányhoz terjesztett fel ezen ügyben, mely pedig rendes uton, a városi tanács által, mely felfolyamodvány azonban, mint értesülünk, nem akkor, hanem csak most terjesztett fel rendeltetésének helyére.

A városi tanács ezen igazságtalan és alkotmányellenes eljárása által legmelyebben sújtotta a várközséget, de legmelyebben sújtotta a városi tanácsnak fellépése azért, mert sértegető jelleggel is bírt, mennyiben a pénztár után kiküldött városi bizottságban oly egyen is volt, ki még hivatalban van ugyan, de kinek birtoka a reá bizott városi pénztárban mutatkozott nagyobb hiány miatt nyilvánosan arvereztetett.

Az ily módon melyen sújtott várközség, mely mindig a tisztá, fedhetetlen érzes tudatában él, s büszke arra, hogy az államnak mindig becsületére és javára működött, ohajtana tisztújítását foganatosítani.

Ezen ügyben nem fordulhat a városi tanácshoz, mert annak természetes következménye csak az volna, hogy az újra küldene nyakunkra egy kassa-requiráló bizottságot.

Legmelyebb hódolattal esedezik ezeknél fogva a várközség Excellenciához, hogy az igazságtalanul elnyomott várközséget atyai kegyességében részesíteni méltóztassék és Kolozsvárról két bizott küldene ki kegyesen, vagy pedig az itteni tanácsnak meghagyni méltóztassék, hogy az az 1871-ki január hóban tartandó tisztújításhoz küldjön ki két részrehajlatlan bizottsági tagot.

Teljesen bizva Excellenciának törvény- és igazságszeretében, úgyminth magas kegyessége és kegyelmébe is, azon reményt talajuk, hogy várközségünk igazságos kérését teljesítve, Excellenciád magas oltalmában fogja részesíteni azt.

Őszinte alattvalói hűségben maradunk Excellenciának legalazatosabb szolgáló. Gyulaférvárt, 1870. dec. 20-án. Weber József helyettes várbíró, Cserni Albert jegyző*.

Felterjesztésünkre nem érkezett ugyan közvetlenül válasz a várközséghez, de szélesedn állott be minden oldalon. Lehetséges, hogy a városhoz valami intés, vagy figyelmeztetés jött, de ott mely hallgatásba burkolódtak, a miért a várközség sem tehetett egyebet, csak hallgatott ő is, s tovább dolgozott.

Előre tudva és látva, hogy ily mély szélesedn után — mint az a tengeren szokott lenni — annál nagyobb vihar várando, főképen abban jártam, hogy a várközséget újabb erőkké lássuk el, azaz minél több újabb belépő tagok révén erősítsessék meg a várközség az előreláthatóan bekövetkező szavazások biztosítására, mert a többire nevez nyugodt voltam; csak a szavazás hozhatott volna nem várt, előre nem látható kedvező vagy kedvezőtlen eredményt.

Minden igyekezetem tehát arra irányítottam, hogy a váriban lakó polgártársak sorahól, főképen az intelligencia szép és gazdag osztályából minél több tagot szerezzem a várközségnek.

De nem sikerült; mert akkor is, épen úgy, mint mai napon nehé, sőt lehetetlen volt, nem és jó célok érvenyítésére összehozni egy társaságba a „szép és jómódú intelligenciát”.

A nembánomság, a kicsinyítés, az önszeretet, a nem alkalmas helyen való fukarkodás meg volt akkor is épen úgy, mint mai napon.

Az egyszersmindenkorra fizetendő 3 frt. (= 6 kor.) polgári felvételi díj igen összeg volt még azok előtt is, kik kétszer-háromszor annyit elvesztettek kevésbé hasznos celokra. Utalóm a presszióknak még látszatát is, de aggodva, hogy ezen — előttem szent — ügyen, majdnem magamra hagyva, nem sokat segíthetek, nem kerülhettem, nem tehettem egyebet, hanem fordultam Dr. Fogarasi Mihály Erdélyi nemeslelkű volt püspökéhez, hogy támogasson a tagok gyűjtésében.

Nagy kegyességgel megis ígérte közreműködését, de vagy nem sikerült neki, mert csak két tagot szerzett meg, s azokat is csak úgy, hogy maga fizette érettek az egész 6 frtnyi díjat, vagy amint az nagy uraknál is nem ritkán szokott előfordulni — elfelejtette ígérteit sok teendőinek elvégzése közben, vagy másoknak közbeszólására nem tartotta szükségesnek, —

elég az hozzá, nem volt sikere az ezen irányban tett fáradozásomnak.

Pedig jó lett volna reám hallgatni, s jó tanácsommal tekintetbe venni; mert, ha csak 10 katolikussal több van, akkor mint tényleg volt az 1885. júl. 17-én alkotott várközségi szabályrendelet készítésekor, akkor az 1908-ki december 30-án történt pénzkiosztás alkalmával a katolikus iskolának nem 16,271.42 korona, hanem 20,692.80 korona jutott volna. Ennek magyarozatát történetünk folytatásában megtaláljuk majd azután.

Az akkori időben viritó nembánomság és rövidlátás megrövidítette tehát a kath. iskolát bizonyára számba vehető összeggel; de nem baj. Ki törődik a közüggyel, kinek jutna eszébe búsulni azért, vagy épen tanulni abból valamit a jövő számára!

Ilyenmü gondolatokkal csak bolond idealisták foglalkoznak, mert a mostani kornak józan gondolkodású praktikus emberei rá sem hederitnek ily csekélyeségekre.

P á l y á z a t.

A *márfalvi* (Udvarhelymegye) a) róm. kath. segédkantortanítói és b) III. osztálytanítói állásra az iskolaszék december hó 31-ig pályázatot hirdet.

A segédkantortanítói állás javadalma: 430—450 kor., a díjvel szerinti forrásokból, 593 kor. államségélyből; a III. tanítói állásé pedig: 900 kor. államségélyből, 100 kor. a hitközségtől, az utóbbiért köteles szükség esetén (pl. betegség, állásüresedés) a kántori teendőknél segédkezni illetőleg azokat végezni.

Ha valaki mindkét állásra pályázik, úgy a kérdésben kifejezendő.

Márfalva, (u. p. Székelyudvarhely) 1909. dec. 9-én.

György Lázár,
iskolaszéki elnök.

Szám 1071—1909. végrh.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. § a értelmében enzen közhírré teszi, hogy a gyulaférvári kir. törvényszéknek 1909. évi 8903. sz. végzése következtében Dr. Fried Armin ügyvéd által képviselt Simon Izrael ja-

Arverési hirdetmény.

Az erdélyi püspökségi uradalom tulajdonát képező alantírt

rév- és hidvámszedési jogok

bérbeadása tárgyában 1909. évi december hó 24-én d. e. 10 órák az uradalmi jószágigazgatóság irodahelyiségében (Gyulaférvár, vár Mikó-utca) nyilvános árverés fog tartatni.

Az árverés tárgyát képezik: 1. drombári hid, 2. csügedi rév-vámszedési jogok 1910. január 1-től 1912. december 31-ig terjedő 3 (három) egymásután következő évre.

Az árverés nyilvános, azonban zárt írásbeli ajánlatok is elfogadhatnak a fenti határnapig.

Reflektálók a kettőre együtt vagy külön-külön is tehetnek ajánlatot.

Bánatpénzként a drombári hidra 800 (nyolcszáz), a csügedi révjogra 200 (kettőszáz) kor. készpénzben avagy óvadékképes értékpapírban leteendő.

A bérlő tartozik az egy évre eső egész haszonbéri összeget óvadékképpen letenni, illetve bánatpénzét e célra megfelelően kiegészíteni.

A haszonbér negyedévi egyenlő részletekben előre fizetendő.

Az uradalom fentartja magának a jogot, hogy az ajánlattevők körülményeit mérlegelve, az ajánlatok közül szabadon válasszthasson.

A köteendő haszonbéri szerződés részletes feltételei az alulírt jószágigazgatóságnál betekintheők.

Gyulaférvár, 1909. december 10-én.

Az erdélyi püspökségi uradalom
jószágigazgatósága.

Szőlő-
oltvá-
nyokat

szállít amerikai sima és gyökeres vesszőket különféle fajokban, fajtisztaságért jótállva legdusább választékban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak ismert:

Külföldi első szőlőoltvány telep

Tulajdonos: CASPARI FRIGYES

Medgyes 76 sz. (Nagyküllő megye.)

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben található az ország minden részéről érkezett elismert levelek, emellett a szőlőbirtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős személyiségektől úgy szó, mint írásbelileg bizonyoságot szerezhet magának fenti szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyságban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. . .

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával
**saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait**, melyekkel
igen tetemes súly és armglakaritás éretik el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 klg. súlyu
harang hangja egy más regibb szerkezetű 460
klg. harang hangjával egyenlő.

A legújabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést, melyek,
a tornyot nem rázkódtatják, járásuk oly köny-
nyed, hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Regi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását, — repedt haran-
goknak ujravaló ontását vagy csekély felülízetés
mellett való becserelését.

Tüzmentes és szifárd vasharang-állványokat.

Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.

Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)
egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabású, minőségű és finoman kidolgozott **reve-
rendák és címádák, papi civil öltönyök**
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák:** casulák, pluvialék, velumok, bal-
dachinumok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat, mint ár és minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközöltek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek —